

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &
Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

Capvt XXII. Per bestias, etiam illas, à quibus alioqui cauemus, Deum
nonnumquam succurrere, & miranda exhibere.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45653

XVI.

Eant nunc Mundi sapientes (quorum tamen non nisi septem numerantur) & spernant simplicitatem. Eant Stoici, Peripatetici, Academici, & disputationes acutissimas vanitati vendant. Eant & doctissimæ subtilitatis Theologi, & , quæ nemo intelligat, scribant, dictent, explicent. Præ illis Deo, cuius est *cum simplicibus sermocinatio*, Spiridones, Pauli Simplicis, Simeones Sali, Iacoboni placuerunt. *Scriptum est enim: Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Vbi sapiens? ubi Scriba? ubi conquistor huius seculi? Nonne stultam fecit Deus sapientiam huius Mundi?* Supercilium igitur ponant, qui sibi de magna eruditione tumidè plaudunt, ac fastidiosè despuunt ineruditorum. Deus sapientissimus, sicut per simplicitatem Spiridonis, acutissimum Sophistam conuertit, quem tot ac tanti, in eodem Concilio collecti Patres conuertere non potuerunt; ita & nunc sæpe, per non admodum doctum, sed pium ac zelosum sacerdotem, plurimos hæreticos ad fidem, peccatores ad pœnitentiam, pereuntes ad salutem trahit; cum plurimi Theologiæ Doctores grandia de Deo loquentes ne vnum quidem hominem conuerterint, aut ad vitam traduxerint meliorem; ne dicam, conuertere dignati sint. Quod non eò intellectum volo, quasi eruditionem aut eruditores eleuem; sed ne scientia inflati, simplices putent à Deo minùs æstimari; atque ipsi beneficijs saginati pecunias magis, quàm animas venentur, curamque religionis indoctis relinquunt; quasi qui plùs sciunt, minùs facere teneantur; cum, Christo teste, *omni, cui multum datum est, multum queratur ab eo: & cui commendauerunt multum, plus petant ab eo.*

Luc. 12. 14.

CAPVT XXII.

Per bestias, etiam illas, à quibus alioqui cauemus, Deum nonnunquam succurrere, & miranda exhibere.

I.

Prou. 8. 31.

Supra, c. 16,

Vemadmodum, in hominibus, ita & in ipsis etiam bestijs, contrarios sæpe euentus ostendit *Iudens in orbe terrarum* diuina sapientia; qua duce profunt ipsæ noxiæ animantes. Supra dixi, per coruos, voracissi-

raeissimum animal, Prophetæ & Eremitæ, perque calidissimam bestiam, Chuthberto cœlestem œconomum, cibos misisse. S. Ægidium cerua sustentauit. Cyrum canes, Androdum, vel, vt alij legunt, Androclum leo nutriuit. Vestalis Romulum & Remum paruulos in Tyberim abiect, quos aqua in sicco reliquit; ad vagium lupa accurrit, eorumq; vberibus suis aluit. In vita S. Athenogenis Abbatiss ac martyris legimus, imperante Diocletiano, in ciuitate Sebaste, eundem Abbatem antè, quàm ad martyrium raperetur, ceruæ suæ, quam aluerat, benedixisse, eique à Deo precatum, vt stirps eius non deficeret. Ab eo tempore quotannis, die 17. Iulij, quo S. Athenogenes, cum suis fratribus, Christi causa, interfectus est, quando Euangelium canebatur, venit cerua in templum, cum hinnulo, quem inibi reliquit, quasi Numini, in memoriam Sanctorum Martyrum, sacrificium obtulisset. Vrspergensis aliique historici scribunt, Hunnos citra Maotidem paludem habitasse, venationibusque suis contentos, de alijs regionibus sollicitos non fuisse, immo neque putasse, in altera ripa, terram cultam aut homines reperiri. Verum, cum fortè venatores quidam conspicerent ceruam, lento gressu, paludes transeuntem, atque interdum, quasi vadum exploraret, subsistentem, donec in alteram ripam euaderet, idque illis mirum & insolitum videretur; eius semitam subsecuti regionem amplam & à Scythis habitatam inueniunt. Hunni ergo rati, à cerua sibi vadum diuinitus indicatum esse, coacto exercitu, traiectione lacu, Scythas & finitimos nihil tale opinantes oppresserunt, eoque progressi sunt, vt toti orbi formidabiles redderentur. Ammonius refert, simili modo, ceruam Clodouæo Francorum regi, contra Gothos pugnaturus, vadum in flumine Vigenna demonstrauisse. Quod etiam S. Itaë Tokhenburgensi arce innocenter præcipitate accidit. Nam, ceruam præuiam, aptum solitudini locum inuenit. Capitolium olim aufer; Casiblim accipiter, contra hostes, defendit.

Fundensis monasterij monachus, cui excolendi hortos cura erat, cernens, in eo olera partim pedibus conculcata, partim sublata furto, & reperto aditu, quo fur ingredi consueuerat, serpenti præcepit, vt illum custodiret, nec inde, nisi iussus discederet. Prò pudor! Irrationale animal seruo Dei obediuit, homo damnum irrogare non dubitauit. Fur ergo peruersus, cum serpentem conspexisset, præ timore, se retroferre voluit; & pede vepribus implicato, pronus pependit, donec

Cc 3 ab ipso

Iustin. lib. 1.
Geil. 1. 5. c. 4.
Plin. 1. 8. c. 17
post Liuium
lib. 1.
Aloysius Lipomanus ex
Simeone
Metaphrast.
17. Iulij.

Sozom. 1. 1.
c. 37. ait bo-
uem œstro
percitum fu-
isse.

Ammon. lib. 1.
c. 21. de gest.
Franc.

Fazell. de
reb. Sic. dec.
2. 1. 9. cap. 6.

I I.
S. Greg. 1. 1.
Dial. cap. 3.

Plin. lib. 10.
cap. 5.

Sur. tom. 3.
in vita eius.

III.
Io. Fischer.
lib. 4. contra
Oecolamp.
c. 22.

ab ipso olitore superveniente expeditus fuit. Sic serpens, qui in primo horto hominem fecit nocentem, in hoc horto, innocentis excubitor fuit; & qui olim furtum pomi suavit, nunc obstitit, ut homo neque oliscum posset furari. *Educata à Virgine, apud Seston urbem, Aquila retulit gratiam, aues primo, mox deinde venatus aggerens. Quin, dum mortua Virginis cremarentur ossa, in defunctæ regum se coniecit volucris, simulq, conflagrauit.* Aquila hæc, beneficij memor, gratum se exhibuit; alia nullo beneficio obligata, idem beneficium sponte præstitit Pyrrho Epirotarum regi; & idem alia Ptolomæo Soteri Arsinoës filio. Ast alia (Xiphilino, Suetonio, & Dione testibus) Octavio Augusto, cum puer adhuc ruri, quarto ab vrbe lapide, via Campana educaretur, in nemore prandenti, ex improviso de manibus panem rapuit, moxque altissime euolavit, quæ paulo post leniter delapsa ex improviso eundem ei reddidit. Quod non solum, cum Imperij portento, ei accidit, sed etiam ut constaret, eadem animalia cibum auferre, & offerre posse. S. Medardum adhuc puerum pecora pascentem à pluvijs, Iosephum Anchietam à Solibus, expansis alis, aquila defendit. Atque ut rursus à nostris, ad Ethnicorum mira regrediamur, Zonaras, Anno, ante Christum 346. tempore Alexandri M. pueri novem annorum, narrat, Gallis Italiam populantibus, Romanisque resistentibus, Gallum processisse magnitudine atque armis in insignem: qui quatiens scutum hastæ cum silentium fecisset, prouocauit. per interpretem, vnum ex Romanis, qui secum ferro decerneret. Ibi M. Valerius, Tribunus militum, adolescens; prius scitatus consulis sui (L. Furij Camilli, M. F.) voluntatem, in medium armatus processit. Ei repente coruus in galea confedit, in hostem versus: qui non solum tenuit semel captam sedem: sed quotiescunque certamen initum est, leuans se alis, os oculosque hostis rostro & unguibus appetijt; donec territum prodigij talis visu, oculisque simul ac mente turbatum Valerius obruncauit. Ales è conspectu elata, orientem petijt. Inde, victis Gallis, laudatus Tribunus, & decem bobus aureaque à Consule coronâ donatus *Coruini* cognomen accepit.

Quia luculentum est diuinæ prouidentiae ac bonitatis, in alia historia, exemplum, neque fortasse in omnes notum, aut non ita credibile indoctis, auctores, & aliam historiam verbis non meis dabo, quam, ex Ioannis Fischeri Roffensis Episcopi opere, quod

quod Anno 1526. aduersus Oeeolampadium edidit (qui se à Wilhelmo Gronyensi docto Frifone probataque fidei viro accepisse, testatur) Ludouicus Richeomus ita refert: *Is sacerdotem, ait, quendam, cum, sub initium hyemis, Italiam versus iter ageret, niuis & algorum adauctus necessitate, dum in alpibus errabundus, mitiorem à ventis, & niuibus vallem reperire sperans, desiliisset, neque reducem, quaquam versus exitum comperisset, neque unde desilierat, propter altitudinem, ascendere potuisset, sub exesam, & propendentem rupem se se fame moriturum coniecisset, ac desperasse. Sed, ut erat luna plena, vidit noctu serpentum diuersa genera, qui ad ipsius cauernam tendebant niue super repentes; exterritus hoc visu, munivit se signo S. Crucis. Neque enim sibi persuadere statim potuit, naturales esse serpentes, nullam fingere causam valens, quam naturaliter cogere, tali tempestate, antra sua exire, & sic per niues repere. Phantasmatum igitur nocturnorum quandam credidit illusionem, aut spiritus forte malignos, qui tali specie simulata ad se inquietandum accederent. Rursum igitur signum Crucis sibi imprimens, commendabat se, toto mentis affectu, Deo ac Beate Virgini. Serpentes rectè versus lapidem speluncae sua vicinum, contendebant, ibique, aliquot factis reflexibus ceperunt eundem lingere. Ipse interim anxie eos respectans horam praestolabatur, quàm impetu facto ingrederentur speluncam ad se denotandum. At ubi illi aliquandiu lapidem linxissent, regressi sunt, eadem, qua venerant, viam, in sua antra. Summas igitur Deo agit gratias, qui tali eum metu liberasset, dormiuitque, nonnihil, per noctis reliquum, absque cibo diem sequentem transiens, nihilque, praeter candorem niuis terram latè operientis, & lucem cali videns. Secundà & tertiam nocte, horam eadem, reuersi serpentes fecerunt similiter, & abierunt. Tum demum credidit naturales serpentes, sed mirabatur, quidnam ita lapidem lingerent. Iam penè viribus destituito incidit cogitatio, quòd forte animalia illa ostenderent, quid sibi faciendum esset, in sua necessitate; tuncque, ad lapidem accedens coepit eundem similiter lingere, & ecce (res stupenda) inter lingendum, ita fuit restitutus quasi cibo refectus. Tali itaque modo, totam hyeme, sub rupe, latitans contra frigus & famem se defendebat, donec, in fine Aprilis, niue soluta, peruijs iam factis alpibus, quosdam audiret in vicino colloquentes, ipsaque, se comitem praeiuit ad peregrinationem suam complendam. Haec Richeomus.*

Ludouic. Richeom. in Peregrino Lauretano cap. 138.

Ergo, si vult Deus, serpentes, quos in aliorum supplicia immisit, in auxilia immittit aliorum. Nullius igitur temeritas accusare

I V.

S. Augustin.
tract. 1. in
Ioan.

S. Chryf.
hom. 12. ad
pop. S. Edm.
in Speculo
Eccl. cap. 6.
tom. 5. Bi-
blioth. Da-
mascenus 2.
Fid. cap. 10.
Phil. lib. de
Pronid. Ne-
mesius 1. de
homine. c. 2.

Laëtant. lib.
de Ira. c. 13.

Deut. 32. 37.

Pfal. 90. 13.

V.

Supra n. 2. &
3. Dan. 14.
Io. Euirat. in
prat. Spir. c.
125.

accusare debet Mundi Conditorem, quòd noxia animalia creavit quemadmodum Manichæus quidam, apud D. Augustinum, simplici cuidam Catholico, Deum malum esse, persuasit, quòd muscas, quas ille tunc infestas patiebatur, condidisset. Hunc errorem fusè impugnat S. Chrysofostomus, S. Edmundus, S. Damascenus, Philo, & alij. Nemesij sunt ista: *Si aliqua sunt, que fructu non ferant, contrariè perniciem homini important, sciendum est, cum que ad hominum usus valent, primario loco creata essent, tum cetera omnia, que natura ferebat, esse condita; ut ne res vlla, que fieri posset, ab hoc officio abesset. Quanquam ne ista quidem planè eiusmodi sunt, ut nullam ex ijs homo utilitatem capiat. Nam etiam venenata bestia emolumentum illi faciunt, propterea quòd eis ad curanda vulnera ab illis ipsis illata ceterosq; morbos sanandos abutitur. Tales sunt theriaca quedam compositiones, que vocantur, quas ratio excogitavit, ut per eas etiam illis dominaretur, & velut à deicetis hostibus commodum perciperet. Sed habet homo infinitas vires his contrarias à Deo acceptas, quibus arcere, & ulcisci & corrigere eorum iniurias possit. Alia enim alios usus habent, communiter tamen omnia ad hominis commoditatem natura conferunt, etiam illa, quorum alioqui nulla utilitas appareat.* Laëtantius proposita hac Stoicorum, ut ait, responsione: *Quòd nihil sit, cuius non sit aliqua utilitas, tamen si occulta plerumq; lateat, & idèd purgari Deum à calumnia, ex rerum noxiarum productione ipsi illata, scribit, hanc responsionem esse ineptam, & respondendum potiùs fuisse, istiusmodi mala facta fuisse, ut homo haberet, in quo datam sibi sapientiam & rationem exerceret. Est quidem hæc aliqua etiam ratio, sed tamen neque Stoicorum responsio est reiicienda, quam tot SS. PP. & ipsæ experientiæ approbaerunt. Certè documenta & medicamenta ab eiusmodi bestiis habemus. Si Scorpij malum est venenum, est & oleum Scorpij bonum. Quin idem Scorpius dum sauciat, sanat, si, in ipso ictu, vulnere facto interatur. Certè qui dixit: *Dentes bestiarum immitam in eos: cum furore trahentium super terram atq; serpentium;* idem etiam dixit: *Super aspidem & basiliscum ambulabis: & conculcabis leonem & draconem.**

De dracone victo & contentim interfecto, historia Danielis Prophetæ loquitur. Et de serpentibus, paulo supra docui. Idem etiam Daniel inter fameliorum leonum rictus, in lacu, illæsus mansit. Abbas Sergius leoni, in via iacenti, panem porrexit, & recede.

& recedere iussit, vt iumenta, salua transire possent. Acepit leo panem & mandatum. Simonidem quoque Monachum, scribit Theodoretus, viatoribus in viam reducendis duos leones, è nemo. re aduolantes attribuisse, qui eos non deseruerunt, donec rectum denuò iter tenerent. Narrat Hugo Præmonstratensis Abbas, Norbertum Archiepiscopum Magdeburgensem, cuidam puero ouium pastori petenti, in gregis custodiam, sibi canem dari, respondisse: *Cum lupus aduenerit, rapueritq, ex grege aliquid, iubeto ei, nostro nomine, ne quid attingat.* Felix simplicitas pueri fuit. Paruit Nortberto; ob quod, etiam lupus paruit puero. Iam lupus in gregem irruptionem fecerat, iam ouem ore arreptam asportauerat, cum puer præcepti memor cursu prædonem persequi & clamare imperiosissimè capit, vt domini ouem dimitteret, sic dominum mandare. Audita hac voce, lupus ouem illæsam reddidit. Est scilicet ita, qui Deo obedit, etiam creaturas facit sibi obsequentes. In statu iustitiæ originalis, omnia animantia, quantumuis fera, hominis imperio erant subiecta. Quod idem obtinuere multi viri sanctitate præditi, quibus bestia ad nutum paruerunt. Admirandum est, quod in Chronico Minorum legitur, de S. Francisco. Lupus quidam fame rabidus ciuitatem Eugubinam velut obsederat; vt nemo vel ingredi, vel egredi, ac ne comitatus quidem, posset. Superuenit D. Franciscus. Audita feræ immanitate, statuit urbem liberare. Eo ad bestiam in campum prodeunte, vndique ciues è turribus atq; fenestris, tanquam ad funestum prælium, prospexere. Vix in conspectum belluæ venit, cum illa truculentè in eum irruit. Expalluerunt, qui spectauerant. At Franciscus venientem hostem vltro, & nominatim vocauit, ferocientemque signo crucis compefcuit. Vidisses miram illico metamorphosin. Nam lupus extemplo caput demittens, neq; aliter ac si in agnum esset mutatus, ad S. Viri pedes se se prostravit. Ita supplicem, de illata vastitate, verbis acerbis castigauit, expositis ciuium querelis. Postea indicauit ei, venisse se, vt pacem inter ciues & ipsum componeret. Pacis condiciones erant, vt lupus posthac nulli damnum inferret, ciues ei non nocerent, sed iniuriarum obliuiscerentur. Addidit, fore, vt alimenta nunquam deessent. Post hæc audita, & velut intellecta, lupus capitis inclinatione, aurium, caudæ, & totius corporis gestulationibus annuebat, vt signis eiusce modi omnia approbare videretur. Quin & petenti dexteram in-

Theodoret.
in hist. Re-
lig. c. 6.
Hugo Præ-
monstr. in
vita Nor-
berti c. 73.

Chron. Mi-
nor. lib. 10.
c. 29.

fignum foederis, sancto viro dextrum pedem porrexit; inuitatē tēque, in oppidum, vt coram pactas conditiones firmaret, vclut agniculus secutus est. Fit concursus totius ciuitatis. *Ibi D. Franciscus grauius denunciauit populo, huiusmodi plagas à Deo immitti puniendis mortalium criminibus; alios esse in inferno lupos; rabiem inferni barathri ardentisq; fornacis voraciorem rictu infausto huius belluae, qua, praeter vitam mortalem, auferre nihil posset. Tunc exposuit, quas cum lupo extra portas inisset conditiones verimq; pactas. Easdem probarunt ciues. Ipsdem quoq; iudicijs, qua ediderat, assensus est lupo, pedemq; rursus poscenti B. Francisco eleuauit, & in eius manu reposuit. Omnes letitia exilientes benedixerunt Dominum. Neque haec tantum pertinuit cicuratio. Siquidem, ab eo die, lupo quotidie, canis blandissimi instar, urbem obiuit, atque ad singulorum fores subsistens, alimenti sui portionem ostiatim emendicauit. Quocumque ibi, gratissimus adueniebat, & cum applausu, in omnium aedibus, excipiebatur. Quodque mireris magis; nullus vnquam eum canis allatruit, nulli & ipse vnquam ferox visus est. Duos annos id miraculum tenuit; postea lupo desijt viuere, cum magno populi luctu; nam in eius innocentia plebs D. Francisci intuebatur sanctitatem.*

V I.

Plaut. Af-
nar. Lam-
prid. in He-
liogabalo.
Marc. 16. 17

Theophyl.
in c. 16 Mar-
ci.
Act. 12.

Quid autem dubitemus de eiusmodi facto, cum non sit impossibile, apud Deum, omne verbum? Possunt homines dicere: *Reddam ego te, ex fera, fame mansuetem; & Heliogabalus, teste Lampridio, habuit leones & leopardos, quos edoctos, per mansuetarios, subito ad secundam mensam iubebat accumbere; cur id Deus non posset? cuius clara est promissio: signa autem eos, qui crediderint, haec sequentur &c. serpentes tollent, & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Serpentes tollent, inquit Theophylactus, sicut Paulus viperam in manu sustulit, nihil ab ea offensus. Et si mortale quiddam biberint, non nocebit eis. Sape enim & haec facta sunt, vt in historijs inuenimus. Multi enim & venenum bibentes, per signaculum crucis, illesi conseruati sunt. Atque, vt haec tanta miracula fide sint digniora, ea naturae vis est, ea industria artis, vt ipsum virus proficit. Nam & in veneno inest medicina; & perniciosissimae animantes sanare possunt, caelo dirigente. Cuius etiam beneficio bestiae hominem, contra bestias, defendunt. Nam contra serpentes hominem ab aquila defensum Crates Pergamenus historia insigni docet, quam etiam Stesichorus Poeta poemate prosecutus est, & Aelianus, in*

nus, in hunc modum recitat. Decem & sex viri frumentum in area perticis excutientes, in maximis solis ardoribus, cum ardentissime siti-
rent, unum ex suis, ut aquam de proximo hauriret fonte, miserunt. Is
messoriam falcem in manibus habebat, & in humeris situlam gestabat.
Vbi verò ad fontem venit, offendit aquilam quàm strictissime, cautèq;
serpente circumplicatam, iamiam proximam, ut strangularetur. In-
eam enim aquila inuolauerat: veruntamen non compos voti & insidia-
rum, in ea ipsa expugnanda, euaserat: neq; pullis, ut Homericè dicam,
epulas attulerat: sed spiris illius, ceu laqueis, circumuenta, vicina erat,
ad pereundum. Agricola vel quòd non ignoraret, vel quòd auditione ac-
cepisset, Aquilam Iouis nunciam & ministram esse: & item quòd egre-
gie teneret, feram & improbam bestiam esse serpentem, falce eam disse-
cuit: & vinculis aquilam, vnde effugere non poterat, exoluit. Quumq;
his obiter gestis reuertisset, atq; hausta aqua vinum temperatum omni-
bus ministrasset; ij quidem auidissime copiosèq; in prandio bibere ingre-
diuntur: is autem, qui aquam hausisset, iam post illos bibiturus erat.
Ad labia igitur poculum cum admonisset, seruata aquila circum locum
illum etiam nunc versans, ut hanc mercedem suae salutis persolueret,
sic in poculum inuolauit, ut potio effunderetur. Ille, quòd grauiter siti-
ret, indignatus ait: Hancne gratiam, cum sis illa (nam auem recognosce-
bat) tuo conseruatori refers? itane Iouem gratiarum inspectorem &
& praefectum vereris? Quum hæc locutus in siti, se ad alios conuerte-
ret, videt ex venenata potione palpitantes, extremum spiritum efflare.
Serpens, ut conijcere licebat, suo veneno fontem imbuerat. Itaque re-
demptionis præmium ei, qui se conseruasset, Aquila cum pari salute
compensauit. Quod beneficium longè inexpectatius est in lupo,
qui puellam adultam inuasit, dentibus brachium illius tenens; quam-
cum secum traheret, quoties illa clamare cepit, clamantem durius pres-
sit, & tacenti pepercit. Quid plura? ducta est ab eo in siluam ad alium
lupum, cuius gutturi os fuerat infixum; qui cum nimis torqueretur, per
os alterius lupi manus puellæ in guttur hiantis mittitur, à qua os, quod
inbaserat, extrahitur. Sanatus verò mox cum suo collega puellam ad
villam propriam reduxit.

Ælian. l. 17.
c. 37. de ani-
mal.

Cæsarius
lib. 10. c. 66.

Verùm hoc iterum, vti & aquilæ commemoratæ, gratitu-
dinis & relati beneficiij exemplum est; alia aquila, beneficio non
accepto, benefica fuit; quin & vulpes, licet inuita, sed à Mundi
Domino vel docta, vel ducta. Siquidem Pausanias author est, Ari-
stomenem, miro ab aquila modo, è Ceade (sic altè dehifcentem.

VII.
Pausan. l. 4.

foueam vocabant) liberatum. Cuius rei historia cum insolens sit, ac auditu periucunda, placet verba scriptoris apponere. *Aristomenem*, ait, qui sepe alias, idem & tunc *Deus seruauit*: cuius, qui res gestas magnificentius extollunt, aduolasse aquilam dicunt, quæ cadentis corpus passis alis subiens, ita illum liberauerit, ut omni ex parte illasus ad eius barathri ima delatus fuerit. Fato certe nescio quo exitus ei è tetro illo hiatu monstratus est. Nam cum in imo iam specu constitisset, veste obnolutus decubuit, extremam, quam proximè adesse putabat, vita horam expectans. Triduum erat ibi iam commoratus, cum audito strepitu quodam, reiecta facie, per sublustres tenebras, vulpem vidit caduera appetentem. Cogitans itaq, per ostiolum omnino aliquod bestiam illuc penetrasse, ut ea quantisper propius accederet, operiebatur. Id, cum, uti volebat, accidisset, feram manu altera comprehendit; altera, quæ se illa conuertisset, manu chlamydem mordicus prensandam obiciebat, & currentem quidem, qua se via dabat, cursu consequebatur; trahendum vero se belluæ, per inuia, prebebat. Vidit postremo cuniculum nihilo ampliorem, quam unde posset vulpes euadere, per quem luminis se aliquid ostendebat. Per illum quadrupes, ut primum dimisit eam quasi manu missam *Aristomenes*, lustrum suum repetijt. At ille angustam illam, & minime peruiam cauernulam manibus aperiens intrans, ad suos tandem euasit. Fuit eius fortuna, cum captus est, mira & inopinata; maior enim viri spiritus erat, maior, ex rerum gestarum magnitudine, audacia, quam ut quisque capi illum posse sperare debuerit. Sed nihil fuit admirabilius; nullum certius præstantia huiusce argumentum, quam quòd è Ceada elabi potuerit. Huc vsque *Paulanias*. Nimirum.

Psal. 62. 11. sicut, qui, castigante Deo, introibunt in inferiora terre, tradentur in manus gladij, & partes vulpium erunt; ita vicissim, pro quibus Deus pugnat, vel ipsis vulpibus hostes vastabunt, quod legimus *Judic. 15. 4.* *Samsoni* accidisse; qui, per faciferas vulpes, longè latèque incendit segetes *Philisthæorum*.

V III. Ex eiusmodi historijs elucent varia diuinæ bonitatis iudicia. Nam 1. ostenditur, Deum in omnibus creaturis esse laudabilem, etiam ijs, quæ noxiæ vocantur. Hinc *Dauid* non ait, tantum: *Laudate Dominum de caelis &c.* sed etiam: *Laudate Dominum de terra: dracones, & omnes abyssi: nec reges duntaxat & omnes populos, principes & omnes iudices terra, sed etiam bestias & vniuersa pecora, itémque serpentes ipsos in Dei laudes trahit.* 2. Si vtilia magis laudamus, demonstrat talibus euentis vniuersi *Gubernator*, pos-

tor; posse se etiam de ipsis perniciosis eruere hominum emolumenta. Hoc nimirum est etiam inter homines discrimen. Probi norunt etiam malis bene uti: impij autem ipsa bona rapiunt in malum. 3. Hinc intelligimus, omnia homini seruire, si Deus velit; dominiúmque illud ab initio hominibus datum, in peccati poenam à iusto iudice, subductum, aut limitatum. Manichæi solebant dicere: *Quomodo accepit homo potestatem piscium maris, & volatilium cæli, & omnium pecorum & ferarum, cum videamus à multis feris homines occidi, & à multis volatilibus nobis necessaria rapi, que volumus vel vitare, vel capere, & plerumq; non possumus? Quo modo ergo in hoc accepimus potestatem? Hoc illis primum dicendum est, ait S. Ambrosius, quod multum errant, qui post peccatum considerant hominem, cum in huius vite mortalitatem damnatus est, & amisit perfectionem, qua factus est ad imaginem Dei. Sed si dominatio eius tantum valet, ut tam multis pecoribus imperet: quamuis enim à multis feris propter fragilitatem corporis possit occidi, à nullis tamen domari potest, cum ipse tam multas, & prope omnes domet. Si ergo hæc hominis dominatio tantum valet, quid censendum est in statu innocentie valuisse? Timemus, inquit Ioan. Constantinopolitanus Episcopus, bestias & pauemus, non contradico. Sed non hoc ostendit legem Dei esse mendacem. Ab initio enim non ita res erant dispositæ, sed timebant & tremebant, & subijciebantur Domino. Et quoniam à fiducia decidimus pro peccato, profecto & ab honore. Vnde hoc manifestum est? Adduxit enim Deus bestias ad Adam videre, quid eas vocaret, & non resiliuit Adam tanquam timens. Hoc vnum signum, quod non fuerunt homini ab initio terribiles bestia. Secundum aliud isto manifestius, quæ fuit ad mulierem, per serpentem disputatio. Si enim essent bestia terribiles hominibus, non utiq; mulier viso serpente mansisset, nec accepisset consilium, non ei cum tanta sermocinaretur fiducia, sed statim ad eum expauisset & resiliisset aspectum. Nunc autem & disputat, & non timet. Nondum enim erat timor iste, sed quia peccatum ingressum est, ablata sunt ea, que honoris sunt. Quamdiu quidem habebat ad Deum fiduciam, terribilis bestis erat; sed quia offendit, extremos etiam consernorum suorum iam pauet.*

4. Hinc discimus, penes Deum esse, ut nos creaturæ illius vel lædant, vel defendant. Itaque de generibus animalium venenosæ & perniciosæ quæri solet, utrum post peccatum hominis, ad vindictam creata sint, an potius, cum iam creata essent innoxia, non nisi

S. Ambrós.
lib. 1. de Ge-
nes. c. 18.

Apud S. Am-
brof. lib. 1.
contra Iu-
lian.

IX.
S. Ambros.
lib. 3. super
Genes. c. 15.

Dd 3

postea

postea peccatoribus nocere cœperint? Neg, hoc mirum est, quandoquidem in temporibus huius vitæ & laboriosæ atq; ærumnosæ, cum sit nemo ita iustus, ut se perfectum audeat dicere: unde exercendæ atq; infirmitate perficiendæ virtuti, necessaria sunt tentationes & molestiæ corporales: tamen & S. Daniel, inter leones saluus atq; intrepidus vixit: qui nõ utiq; Deo mentiens in oratione, non tantum peccata populi sui, sed etiam sua fatetur. Et Apostoli manui mortifera vipera inhaesit, nec læsit. Potuerunt ergo etiam ista creata nihil nocere, si causa non extitisset, vel terrendorum puniendorumq; vitiorum, vel probandæ perficiendæq; virtutis: quia & exempla sunt demonstrandæ patientiæ, ad profectum cæterorum: & ipse homo sibi in tentationibus certius innotescit; & iustæ salus illa perpetua, quæ turpiter amissa est, per voluptatem, fortiter recipitur, per dolorem. Totum ergo penes Deum est, ut nos bestię lædant, vel protegant; protegant, cum iubentur; non læderent, nisi nos earum Authorem læsisset. Postquam contra illum pugnavimus, non iam grus contra pygmæum duntaxat, sed mus quoque pugnat contra elephantum; seu, ut apertè dicam, mure minor musca mordere audet Pharaonem, elephanto superbiâ maiorem.

X.

5. Deniq; negari non potest maxima mortalibus damna, ab eiusmodi belluis sæpe provenire. Alibi leones itinera faciunt infesta; vrsi alibi: alibi lupi, &, in Paraquaria, integri siluestrium equorum exercitus, quidquid offendunt, proterentes. Sed & draconum metuendæ sunt insidiæ; tigridum item velocitas, immanitas leopardorum. Sunt in sacris & profanis innumeræ historiæ. Nihilominus hæc ipsa tam præsentia vitæ discrimina summam pariunt utilitatem. Nam incommodis maximis, quæ inferunt, fastidium pariunt vitæ terrestris, desideriumque excitant, ut ex hac peregrinatione ad cœlestem patriam, ex hac lachrymarum valle ad æternam securitatem, ad summum illud bonum, quod omni molestia carebit, tantò impensius anhelemus. Quo desiderio roborati martyres ad bestias damnati, inter leonum rictus, cum S. Ignatio Episcopo Antiocheno; inter virulentos angues cum D. Thecla; inter mille aliarum belluarum laniatus, cum alijs Dei athleticis exultauerunt. Et vniuersim, esse maximum bonitatis Dei & affectûs, in optimos quosque, quos hîc varijs incommodis exercet, argumentum, præter D. Dionysium, & alios, Gazæus declarat.

clarat. Philo ita loquitur: Oportebat, quo magis elucerent meliora, etiam deteriora produci à potentia bonitatis summa, quæ Deus est.

Arcop. De diu. nom c. 8
S. Aug q 82.
ex 83 Ga-
zæus in suo
Theophra-
sto. Philo l. 2
Allegoriar.

C A P V T XXIII.

Mirabile diuine equitatis & bonitatis, per Lupos, auxilia facientis exemplum.

Quoniam superiore capite ex profano authore ostendimus, diuinam bonitatem, etiam in vulpe liberatrice, succurrentem, atque è barathro, siue Ceadâ educentem, addam hîc, quod ab homine fide digno, pio, docto, & verè Religioso, eoque Societatis nostræ candidissimæ mentis sacerdote, ac sene audiui, quem meritò omnes ex Iouis tabulis testem dicebant esse potuisse, *in quo dolus non erat, & in cuius ore non est inuentum mendacium.* Is, cum aliquando nobis sermo, de varietate Dei homines ad Societatem nostram vocantis, incidisset, cum alto suspirio, mihi dixit, narraturum se admirabilem vocationem, stupendo modo, miserentis Dei, si ei promittere velim, me nomen eius non interrogaturum, de quo historiam verissimam vellet recitare; nam & nomen sibi constare, & notum virum; sed causas esse, cur non proderet. E quibus dictis, aliisque rebus, quas de eo noueram, aliud conijcere non potui, quàm illum ipsum esse, cui id euenisset. Præsertim quia sæpius postea rogantem me, vt nomen & personam interrogandi potestatem faceret, ille ipse me longè vehementiùs rogauit, ne interrogarem: vt proinde visus sit mihi, malle Deo taciturna humilitate, quàm apud homines vocatione prodigiosa notus esse. Quare, imitatione D. Iohannis Euangelistæ (qui & ipse, quæ de se refert, tanquam de tertio, solet commemorare) eum, cui ipsi omnia reliqua narrationi adiuncta quadrabant, in hunc ferè modum, & ordientem, & perorantem, sitientissimis auribus, audiui.

I.
Io. 1. 47. A.
poc. 14 5.

Adolescens erat, in terra Germania, non obscuris natalibus oriundus; neque opibus destitutus, si eum parentes pecunijs corrumpere voluissent. Sed illi alienis exemplis cautiores, cum eum, à se, ad studia litterarum amandarent, quia intelligebant, quàm magnum sit vectigal parsimonia, bonæ frugi filium facere maluc-

II.